

Рюносuke Акутагава

ПАВУТИНКА

(яп. 蜘蛛の糸 "Kumo no imo")

I

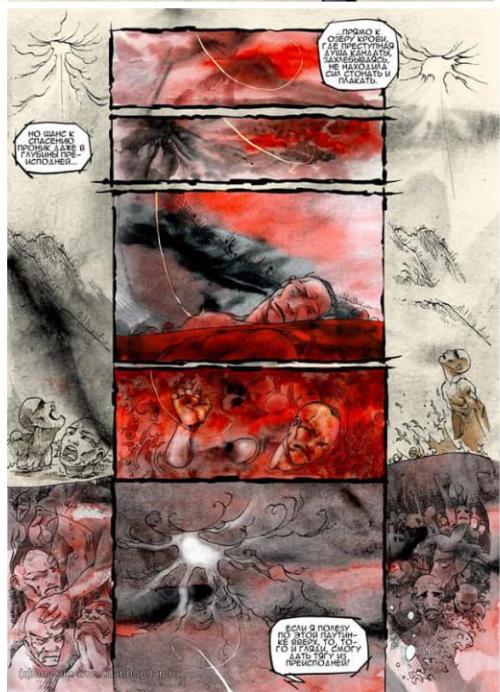
Одного дня самотній Будда¹ знічев'я походжав берегом озера Лотосів². Білосніжні, як перли, квіти на воді із своїх золотистих тичинок ненастанно ширили навколо невимовно приємні паходці. У раю був ранок.

Будда, пройшов понад озером, потім став і крізь листя лотосів, що вкривали поверхню води, подивився вниз. Під озером було пекло, а тому крізь прозору, як кришталь, товщу води, наче в стереоскопі, ясно прозирала *ріка Сандзунокава*³ й *Шпильєста гора*⁴. Погляд Будди привернув чоловік на ім'я Кандата, що разом з іншими грішниками, яких аж кишило, мучився в пеклі. Той Кандата, великий лиходій, за життя вбивав людей, підпалював їхні оселі й учинив чимало інших злочинів. А добро зробив лише один раз. Якось, мандруючи густим лісом, він побачив, як через стежку повзе павучок. Кандата підняв було вже ногу, готовуючись його роздушити, та враз передумав: «Ні, не треба. Хоч воно й мале, але теж, напевне, хоче жити. Тож шкода безпричинно вкорочувати йому віку».

Споглядаючи пекло, Будда згадав, як Кандата врятував життя павукові, й вирішив віддячити йому за добро - при нагоді помогти вибратися з пекла. На щастя, поблизу над зеленим, як малахіт, листям лотос райський павук плів свою чарівну сріблясту нитку. Будда взяв павутинку і мимо сніжно-білих, як перлина, квітів швидко спустив її далеко-далеко вниз, до самого пекла.

III

Там, на дні пекла, у Кривавому озері борсався Кандата. Хоч куди глянь, всюди тьма кромішня, і тільки коли-не-коли в тій темряві зблисне вістря Шпілястої гори. Чи може бути щось страхітливіше? Навколо тихо, як у могилі, лише іноді чути тихі зітхання грішників - виснажені пекельними муками, вони навіть не можуть плакати вголос. Тож і Кандата, задихаючись у Кривавому озері, звивався, корчився, як жаба перед смертю.

¹ Будда - основоположник релігії буддизму; духовний учитель, здатний вивести душі із кола страждань (душі, обтяжені скоєними в минулому вчинками, тонуть в океані сансари)

² Лотосове (небесне) озеро - так в буддизмі розуміли рай. На західному небі, в лотосовому раю, розташоване лотосове озеро, де сидить Будда.

³ Річка Сандзунокава (Сандзу) - Річка Трьох Доріг - в японській народній традиції річка, яка розділяє світ живих та світ мертвих.

⁴ Голкова гора (Шпилляста гора) - за японською міфологією, гора в пеклі, з якої скидають грішників у озеро киплячої крові.

Та якось ненароком він звів очі вгору: з далекого неба над Кривавим озером у пітьмі, немов боячись людського ока, повисла блискуча сріблистя павутинка. Вздрівши над головою павутинку, Кандата на радощах аж сплеснув у долоні: вчепившись за неї, напевне, можна далеко полісти, навіть з пекла вибрatisя. Якщо все піде на лад, то і в раю можна опинитися. А тоді вже не доведеться страждати на Шпілястій горі і потопати в Кривавому озері.

Отак розмірковуючи, Кандата мерщій учепився обома руками за павутинку і відчайдушно почав дертися вгору. Ясна річ, такому лиходієві, як Кандата, до цього не треба було звикати. Та хоч як він силкувався, а догори піднятися було не легко - рай і пекло відділяла не одна тисяча рі⁵. Зіп'явшихся трохи, Кандата втомився і навіть не міг був рукою ворухнути. Що ж тут удієш? Вирішивши перепочити, Кандата повис на павутинці й зиркнув униз.

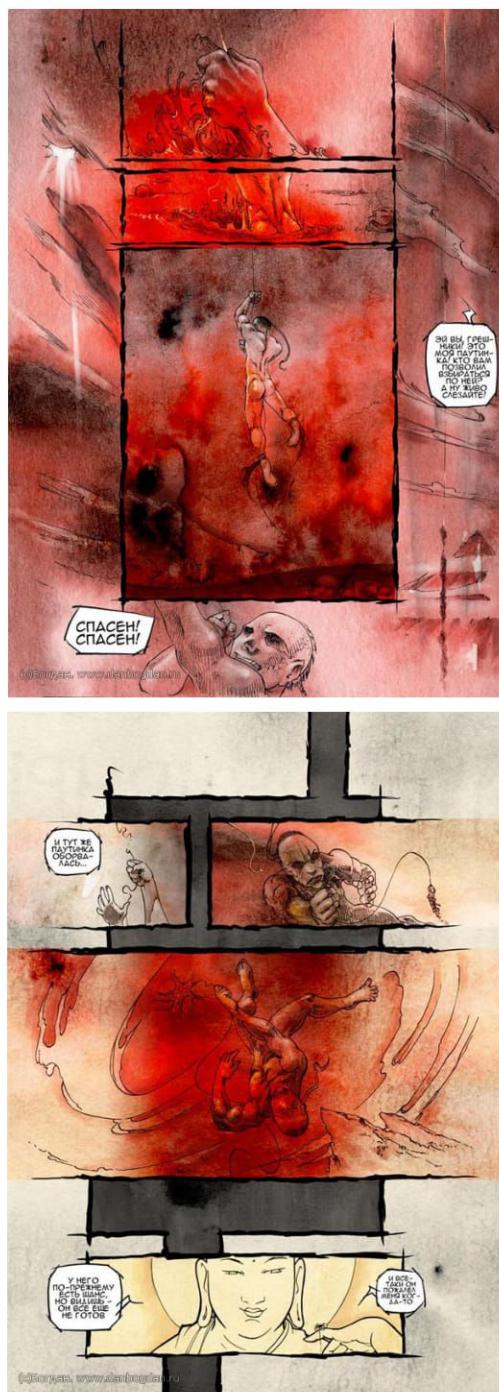
А все-таки його зусилля не пропали марно: Криваве озеро, що в ньому він потопав, за такий короткий час зникло в пітьмі, а страшна своїм тъмяним блиском Шпіляста гора вже опинилася під ногами. Якщо так і далі, то скоро і з пекла, напевне, видобудусь. Обхопивши руками павутинку, Кандата зраділим, як ніколи, голосом прокричав: «Наша взяла! Наша взяла!» Та нараз він схаменувся - слідом за ним, як мурашня, по павутинці вгору п'ялася сила-силенна грішників. Спостерігши таке видовище, Кандата, зляканий чи, може, приголомшений, на якусь хвилю розгублено роззявив рота і кліпав очима. Тонка павутинка, що ледве витримувала його одного, напевне увірветься під тягарем такої безлічі людей. Якщо вона десь посередині обірветься, то марно він дряпався вгору - однаково полетить сторчака назад у пекло. О, це жахливо! А тим часом тисячі й тисячі грішників видиралися з темряви над Кривавим озером і один за одним піднімалися блискучою павутинкою вгору. Треба негайно щось придумати, інакше павутинка увірветься. І Кандата щосили закричав: «Гей, грішники! Це моя павутинка. Хто вам дозволив чіплятися за неї? Ану, спускайтесь вниз!»

Але тої ж миті павутинка зненацька розірвалася саме над Кандатою і він, закрутivшись дзигою, швидко зник у темряві. В імлистому просторі, вибліскуючи, лише висіла тоненька райська павутинка.

III

Стоячи на березі озера Лотосів, Будда від початку до кінця стежив за цією сценою. А як Кандата каменем упав у Криваве озеро, обличчя Будди посмутніло і він пустився йти далі. Мабуть, жалюгідним здався йому Кандата, який намагався тільки сам вилізти з пекла, але був заслужено покараний за своє черстве серце і знову опинився в безодні.

А лотосу до всього байдуже. Його білий, як перлина, цвіт похитував вінчиками коло ніг Будди, а золотисті тичинки сповнювали повітря невимовно приємними паоцями. У раю бралося до полуdnia.

⁵ Один рі - міра довжини, 3,9 км

Текст: <http://www.litmir.co/br/?b=226499&p=7>

Ілюстрації: <http://m.diary.ru/~Akai-13-Kichigai/?from=100>

Словник

Буддизм є однією з провідних світових релігій. Особливого поширення він набув у країнах Сходу. Засновник і головний об'єкт поклоніння в буддизмі — принц Гаутама Сіддхартха, який, згідно з оповідями, жив у 563—483 рр. до н.е. За легендою, у віці тридцяти п'яти років Гаутама досяг просвітлення й докорінно змінив своє життя. Послідовники назвали принца Буддою, що в перекладі означає «просвітлений», «пробуджений». Мета буддистів — досягнути духовного просвітлення, позбавившись страху, невігластва, егоїзму, лінощів, заздрощів, жадібності та інших вад.

Карма — частина філософії буддизму. Це сукупність усіх добрих і злих справ, котрі людина здійснила протягом попередніх існувань і котрі визначають її долю.

Діючи чесно, справедливо, намагаючись досягнути вищої реальністі, людина може перемогти карму, вийти з кола постійних перероджень (**сансара**) і досягти **нірвани** — абсолютноного спокою.

Для того, щоб досягти нірвани, слід найперше усвідомити **четири благородні істини**:

- 1) життя — страждання;
- 2) причиною страждань є людські пристрасті і бажання;
- 3) позбутися страждань можна лише відмовившись від земних бажань, від жадоби життя, занурившись в нірвану;
- 4) існує священний шлях позбавлення від страждань і досягнення нірвани. За словами Будди: „не радіти, але і не сумувати, піднятися над всім цим”.

На відміну від християнства, в буддизмі навіть грішник має шанс на порятунок, завжди є надія припинити страждання. Цей шанс - справжнє диво (дивний збіг обставин, подій, ситуацій), дарунок долі, який випадає раз на віку, але в житті грішника має бути бодай одна добра справа.)

Річка Сандзунакава (Сандзу) - Річка Трьох Доріг - в японській народній традиції річка, яка розділяє світ живих та світ мертвих. Згідно з буддійською релігією через цю річку переправляються на той світ душі померлих (як Стікс у давніх греків). Щоб потрапити до потойбіччя, всі померлі повинні пройти маленьким вузьким горбатим мостом. Той, хто прожив неправедне життя, не зможе перейти міст і потрапить до пекла.

Лотосове (небесне) озеро - так в буддизмі розуміли рай. На західному небі, в лотосовому раю, розташоване лотосове озеро, де сидить Будда. Кожний лотос, що росте на цьому озері, співвідноситься з душою померлої людини. Рай Будди також уявляли як сади з квітучими різномальоровими лотосами у водоймах.

Небеса і пекельні судилища в уявленнях японців часто ототожнювалися з реальними місцями, які здавна вважалися житлами природних божеств.

Криваве озеро - загадкова водойма, що розташоване в японському місті Беппу. Вода в ній, особливо за негоди набуває містичного яскраво-червоного кольору, що спричинило виникнення навколо неї безлічі легенд. Прозвавши це місце пеклом, місцеві жителі розповідають про душі грішників, що покояться у водах цього джерела. Оточені багатою рослинністю берега ставу, що разом з водою кольору крові створюють незвичайні ландшафти, які одних захоплюють, а інших жахають. Вода у Кривавому озері має ще одну особливість: її температура може підніматися до вісімдесяти градусів. Причиною червоного кольору водойми є оксид заліза, запаси якого в цьому місці дуже великі. Щодо високої температури, то тут бере безпосередню участь магма, що нагріває практично до кипіння воду завдяки гейзерам, розташованим у підводній печері. Практично кипляча червона вода виригається з надр землі і потрапляє до озера, оскільки такий процес повторюється приблизно кожні сорок хвилин, то складається враження, що водойма закипає. Небеса і пекельні судилища в уявленнях японців часто ототожнювалися з реальними місцями, які здавна вважалися житлами природних божеств.

Голкова гора (Шпильста гора) - за японською міфологією, гора в пеклі, з якої скидають грішників у озеро киплячої крові. Гора розташована в центрі світу - там, де проходить його вісь. Продовження світової осі вгору (через вершину Гори) вказує положення Полярної зірки, шлях до раю, а її продовження вниз вказує місце, де розташований вхід в нижній світ, у пекло.